

Andrei Mocuța

Salinger și fata
cu părul roșcat

roman

POLIROM
2025

Cuprins

Partea întâi. *Ceci n'est pas un séminaire*

1. Sala 420. Specii.	9
2. Inima unor povești frânte	26
3. Licităția.	43
4. <i>Tout le monde est une nonne</i>	61
5. Yashodhara	69
6. <i>Ceci n'est pas un séminaire</i>	81
7. <i>In absentia</i>	101
8. Kaliyuga	120
9. Manifestul Atreides	133

Partea a doua. Seymourienii

10. <i>Autres mythomanies</i>	155
11. Miza supremă	167
12. Scrisorile secrete	182
13. Oglinda	196
14. Decrețeeii.	211

Partea a treia. Un mod de viață autentic

15. <i>Pseudomonas aeruginosa</i>	227
16. ABQ.	245
17. Un mod de viață autentic	250
18. <i>L'attrape-cœurs</i>	262
19. Cufărul	271
<i>Nota autorului</i>	281

Prin urmare, fără să se mai prezinte, fără să-și treacă în revistă gradele onorifice și distincțiile universitare, fără să facă vreo glumiță pentru *captatio benevolentiae*, fără să încerce să ne convingă cât de privilegiat și de onorat se simte printre noi, fără să-mi mulțumească emoționat pentru invitație, s-a avântat direct în miezul problemei:

— Tăcerea este un ingredient indispensabil pentru disciplina spirituală. Dar numai atunci când ea devine o căutare conștientă dincolo de imediat. Literatura vedică își propune să împărtășească știința realizării de sine și, în consecință, a eliberării – *mokṣa*, în sanscrită – de suferință. În ciuda aparentei sale bucurii, viața materială înseamnă suferință. Cunoașterea vedică are ca scop eliberarea căutătorului sincer de această suferință. *Bhagavad-gīta* ne spune că, „de la cea mai înaltă planetă din lumea materială și până la cea mai de jos, toate sunt locuri ale suferinței, în care au loc neîncetat nașterea și moartea“. Într-adevăr, denumirea sanscrită a Pământului este *Mṛityuloka*, locul morții. El este de asemenea *duḥkhalayam* – un loc al nefericirii – și *asavatam* – efemer, trecător. Expertul în domeniu rămâne totuși Buddy Glass și nu spun asta doar pentru că predă literatura vedică la universitate. Mă tem că, în ciuda faptului că este un rezultat al imaginației lui Salinger și riscă să devină necredibil, îi întrece pe toți specialiștii întrucât a luat contact *direct* cu o zeitate din mitologia vedică: „Drăguța de Bessie. O dată la trei luni, cu o precizie de ceasornic, primesc de la ea o scrisoare de cinci sute de cuvinte pe tema amărâtului meu de telefon cu derivație și al absurdității de a plăti lună de lună bani grei pe un lucru pe care nici măcar nu are cine să-l *folosească*. Ceea ce e o minciună sfruntată. Ori de câte ori sunt în oraș, stau de vorbă ore-n șir cu vechiul meu prieten

Yama, Zeul Morții, și pentru micile noastre șuete aveam neapărat nevoie de o linie telefonică secundară“.

Ia te uită, m-am gândit în sinea mea, domnul profesor Pattanaik are un simț al umorului subțire și rafinat!

— Albert Schweitzer a numit filosofia vedică „nega-rea lumii și a vieții“¹. Alții au afirmat că Vedele propovăduiesc pesimismul și resemnarea fatalistă. Dar o privire mai atentă asupra lor arată că ele ne învață tocmai contrariul: țelul vieții nu este încrederea într-o lume temporară și mizeră, ci obținerea unei fericiri permanente. La prima vedere pare o filosofie, cel puțin pentru omul occidental, de pe urma căreia ar fi numai de câștigat. Spre marea surprindere a multora, această nouă practică religioasă avea să îi creeze lui Salinger, pe lângă beneficiile directe, și multe neplăceri. Cea mai dezavantajată din acest punct de vedere a fost soția lui, Claire. Odată cu practica budismului Zen, soțul ei a ajuns să dezvolte o suită de obsesii care vor domina progresiv stilul lor de viață: consumul exclusiv al mâncării organice preparate numai în uleiuri speciale și alte manii mărunte care, pe termen lung, au afectat relația cuplului.

— Oare acesta să fi fost motivul principal al divorțului dintre Claire și Salinger? mă trezesc, din senin, bângându-mă în seamă.

— Sunt tentat să spun da, dar asta e doar propria mea speculație, mi-a răspuns profesorul indian, cu un aer profetic.

— Suntem doi de aceeași părere, domnule profesor! îl susțin cu un surâs încurajator. Ceea ce înseamnă că speculația dumneavoastră se transformă în ipoteză.

Telefonul meu scoate un clinchet scurt și mă anunță că am primit un mesaj. Verific discret, să nu fie ceva

1. Albert Schweitzer, *Indian Thought and Its Development*, Beacon Press, Boston, 1936, p. 1.

urgent, și constat că mi-a scris Simona: „Iar ipoteza în teorie confirmată, fiindcă suntem trei ;) *Count me in, too!*“. Îmi întorc privirea furios spre ea și îi zâmbesc cu subînțeles. Dipti Ranjan își drege vocea și continuă:

— La mulți ani după divorț, încercând să își explice oscilația dintre dragoste și lehamite a soțului ei, Claire îi trimite fiicei sale – la fel de descumpănită – o carte pe care ea o consideră răspunsul la nesfârșitele întrebări legate de implicarea lui Salinger în budismul Zen, hinduism, vedantism, științele creștine, scientologie, medicina orientală (Ayurveda) și inclusiv o serie de practici rudimentare, cum ar fi băutul propriei urine. Numele cărții e *Cults and Consequences*. Citind-o, Margaret Ann a început să înțeleagă că ceea ce mama ei se mărginea să numească doctrină poate fi, în egală măsură, și adevăr, și o imensă păcăleală. Ascultați aici: „Odată cu publicarea lui «Teddy» în 1953, o mare parte din aspectele budismului Zen au devenit o fixație în povestirile lui J.D. Salinger. Fiecare membru în parte al familiei Glass, de exemplu, a devenit din ce în ce mai implicat în doctrina Zen, până când, la final, în «Seymour: o prezentare», Buddy Glass sună ca un maestru Zen ținând un discurs unei clase de discipoli – cu diferența că, bineînțeles, maeștrii Zen nu țin niciodată discursuri¹. O neîncredere asemănătoare în cuvinte poate fi deslușită în cultura japoneză, care a fost modelată de filosofia budismului Zen, o altă religie orientală căreia Salinger i s-a expus destul de prematur. Această atitudine susține ideea budismului Zen că omul este capabil să ajungă la cel mai înalt nivel de contemplativitate numai atunci

1. Tom Davis, „J.D. Salinger: The Sound of One Hand Clapping“, *Wisconsin Studies in Contemporary Literature*, University of Wisconsin, vol. 4, nr 1, iarna 1963, p. 41.

când nu se lasă ispitit de actul comunicării și desființează exprimarea orală ca pe un apogeu al superficialității. De altfel, budismul Zen nu se concentrează atât pe bunătațe, cât pe zăpăcirea intelectului, pentru a-l face pe neofit să perceapă iluzia de la rădăcina tuturor lucrurilor. Este un truc, trebuie să recunoaștem, pe care Salinger îl experimentează frecvent pe pielea cititorului său năucit de (con)textele șugubețe pe care autorul le creează.

— Dacă îmi permiteți doar o secundă! am încercat să intervin discret, profitând de scurta lui pauză dintre idei. Într-un asemenea context, nu cumva însuși actul lui Salinger de a publica devine un gest paradoxal, în sensul că se conformează regulilor de marketing și societății de tip profit împotriva cărora nu puține dintre personajele sale se răzvrătesc adesea?

— Desigur! mi-a răspuns cu gentilețea unui bunic înțelegător. Iar mai apoi tăcerea – refuzul ulterior de a publica – poate fi interpretată ca soluționarea acestui paradox. La fel cum, la budiști, pe lângă tăcerea auto-impusă, practica bălăcitului în noroi este revelatoare în procesul de intuire a adevărului de cristal. Buddha însuși, într-una din nenumăratele sale întruchipări, este descris drept „o bucată uscată de noroi“. Nu putem vorbi încontinuu, fiindcă apar neajunsuri. Este neplăcut pentru cel care vorbește și încă de două ori mai obositor pentru acela care ascultă. Primul este epuizat, al doilea sătul de ascultat. Cuvintele își au utilitatea lor, iar tăcerea pe a ei. Cuvântul este foarte limitat, drept dovadă că cea mai mare parte a cuvintelor sunt inventate de oameni obișnuiți pentru nevoi la fel de obișnuite. Există și câțiva termeni care să exprime revelațiile filosofice sau mistice, dar ei sunt prea puțini. Nu este de mirare, atunci, că pentru comunicarea experiențelor

spirituale sunt suficiente o privire sau un simplu gest. Cuvântul este, deseori, începutul tuturor neînțelegerilor. Suferința și bucuria sunt un limbaj pe care îl sesizăm fără a avea nevoie de cuvinte. Acum aș dori să vă citesc o parabolă care ar putea foarte bine să vă servească pe viitor, atât dumneavoastră, domnule doctorand, cât și vouă, stimați studenți. Vă garantez că sunt multe de reflectat pe seama ei. Este vorba de *Calea tăcerii* de Omraan Mikhael Aivanhov, vă scriu și pe tablă, poate unii veți dori să aprofundați lectura: „În sanctuarele trecutului, Inițiații care cunoșteau natura umană nu-și supraîncărcau discipolii cu cunoștințe, așa cum se întâmplă astăzi în universitate, unde există atâtea detalii de înregistrat, încât studenții nu mai au timp să trăiască, nici să respire. Inițiații spun puține lucruri, ei relevă câteva adevăruri esențiale, iar discipolilor le revine apoi rolul să mediteze asupra lor, în liniște pentru a se impregna cu ele, pentru a le trăi. Da, Inițiații își puneau întreaga dragoste, întreg sufletul și spiritul în cuvinte, iar discipolii le preluau, le gustau, le absorbau; ei se hrăneau mai mult din viața cuvintelor decât din cuvintele înseși“.

A închis cartea, a închis ochii și s-a cufundat într-un moment de tăcere, dorind parcă să evidențieze cu asupra de măsură cele citite. Ar fi fost un adevărat sacrilegiu să întrerupi acest moment de liniște deplină. Singurul din această sală care mai avea dreptul să scoată vreun cuvânt era doar el. Nu mi-am dat seama exact cât timp a trecut, când s-a luminat la față, a deschis ușor ochii și a continuat aproape în șoaptă:

— Din punctul meu de vedere, e pasajul care reprezintă scriitura lui Salinger în ceea ce are ea mai specific. Și tocmai acesta este poate lucrul pe care a trebuit să-l câștige cu atâta greutate, învingând verbozitatea

facilă a primului și singurului său roman, *De veghe în lanul de secară*. În timp ce experiența artistică nu necesită elevație morală, disciplina este o condiție indispensabilă pentru dobândirea extazului mistic. Insistența pentru o viață morală, condamnarea poftelor trupești și a abjecției îl obsedează pe Salinger numai și numai din acest motiv precis. În poetica sanscrită, rolul artei trebuie să fie acela de imbold spiritual. În timp ce Seymour este un maestru al tăcerii prin excelență, Holden Caulfield doar tinde să devină unul, eșuând lamentabil de fiecare dată, nefiind pur și simplu capabil să-și reprime șuvoiul cuvintelor. Gândurile lui însă se îndreaptă înspre o poetică a tăcerii și un stil de viață ascetic: plănuiește să se angajeze la o benzinărie, unde să se prefacă surdomut, pentru ca oamenii să nu simtă nevoia să schimbe cuvinte cu el; iar mai târziu să se însoare cu o surdomută cu care să comunice doar prin bilețele succinte. Respingerea comunicării verbale este însă cel mai bine semnalată în înțelesul ascuns al titlului *De veghe în lanul de secară*, prin care Holden dorește să coexiste numai în compania copiilor, în mijlocul naturii, fără vorbe, doar prin gesturi esențiale: salvarea celor în pericol să cadă în prăpastie. Dorința de izolare a lui Holden este firească dacă o așezăm în context cu biografia autorului nostru. Prin toamna anului 1952, Salinger se gândește serios să părăsească New Yorkul, simțind că nu își poate continua munca de scriitor din cauza atenției exagerate pe care începuse să o primească romanul lui, deja la a doua ediție. Cumpără pământ de la nepoata sculptorului de notorietate mondială, recunoscut mai ales pentru statuia lui Abraham Lincoln, Augustus Saint-Gaudens, în orașelul Cornish din New Hampshire, unde trăiește într-o casă la țară. Dar până să-și modernizeze locuința, procură apă pentru gătit și